

Ekonomi ve Turizm Sektöründe Son Durum ve Beklentiler

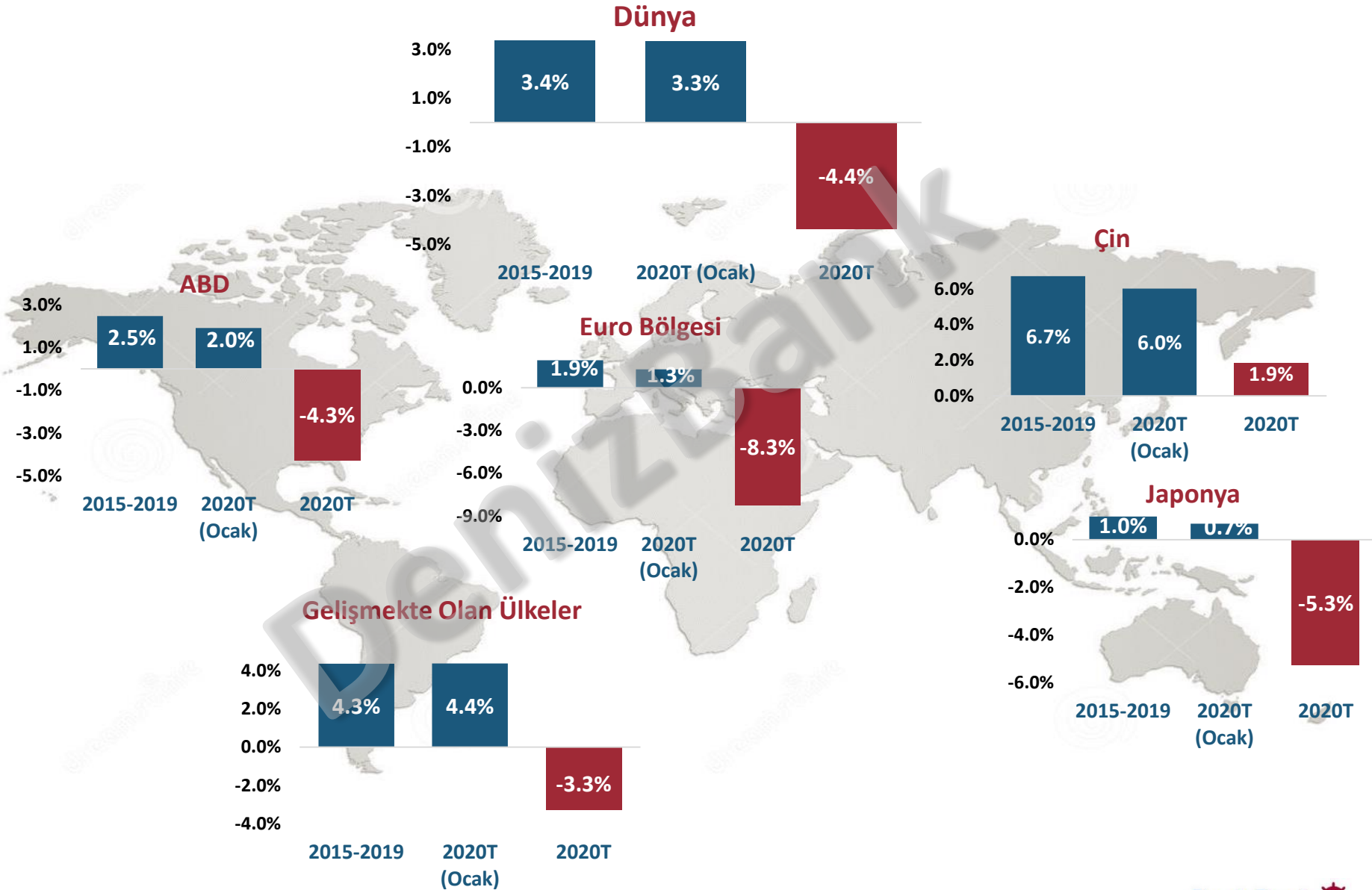
Hakan ATEŞ

CEO

DenizBank Finansal Hizmetler Grubu

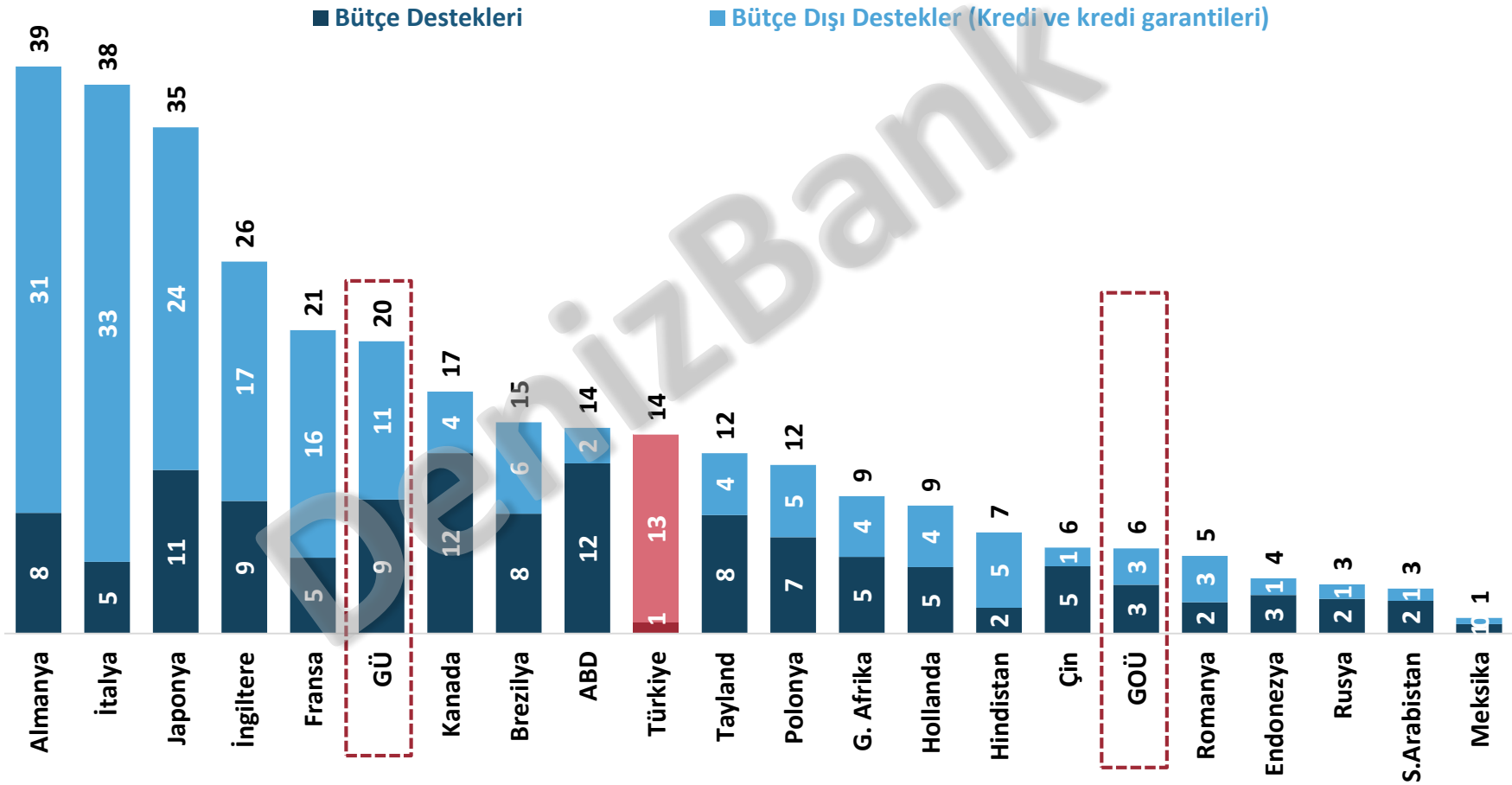

2020 yılına Covid-19 salgını damgasını vurdu. Sağlık krizi ekonomik aktiviteyi sınırlandırarak, tüm dünyada büyüme beklentilerinin terse dönmesine sebep oldu...

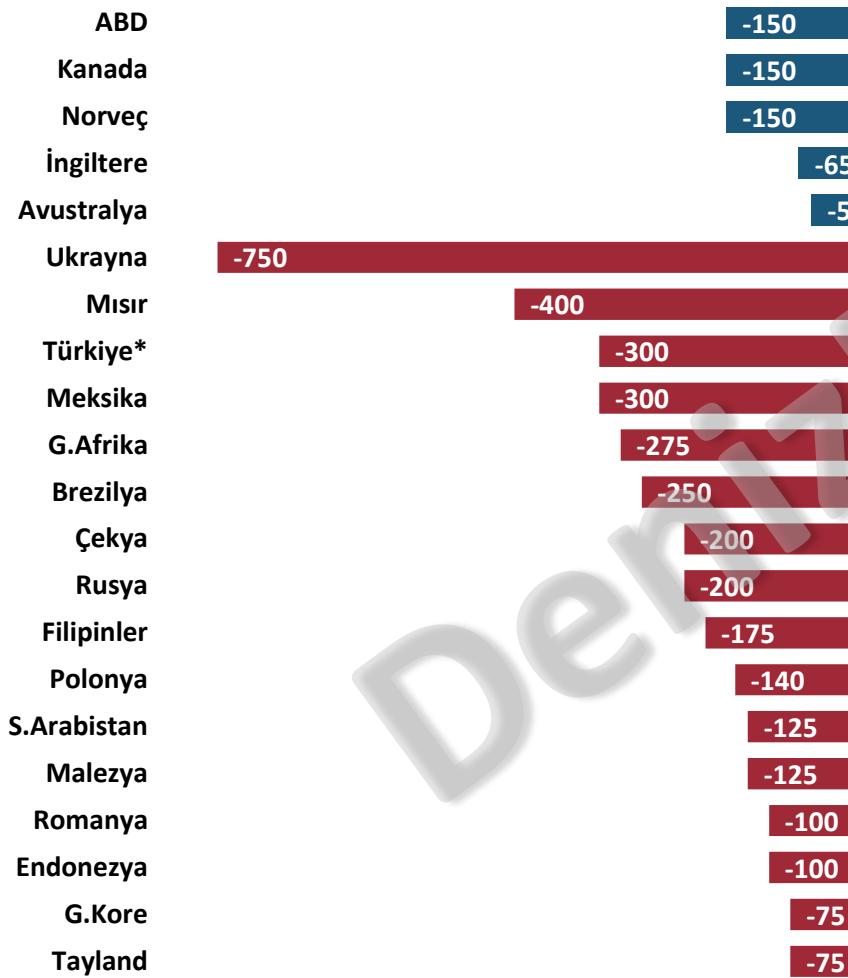
Ekonomik sorunları hafifletmek için ülkeler kapsamlı mali destek programları uyguladılar...

Pandemi Dönemi Mali Destekleri (GSYH'ye Oranı)

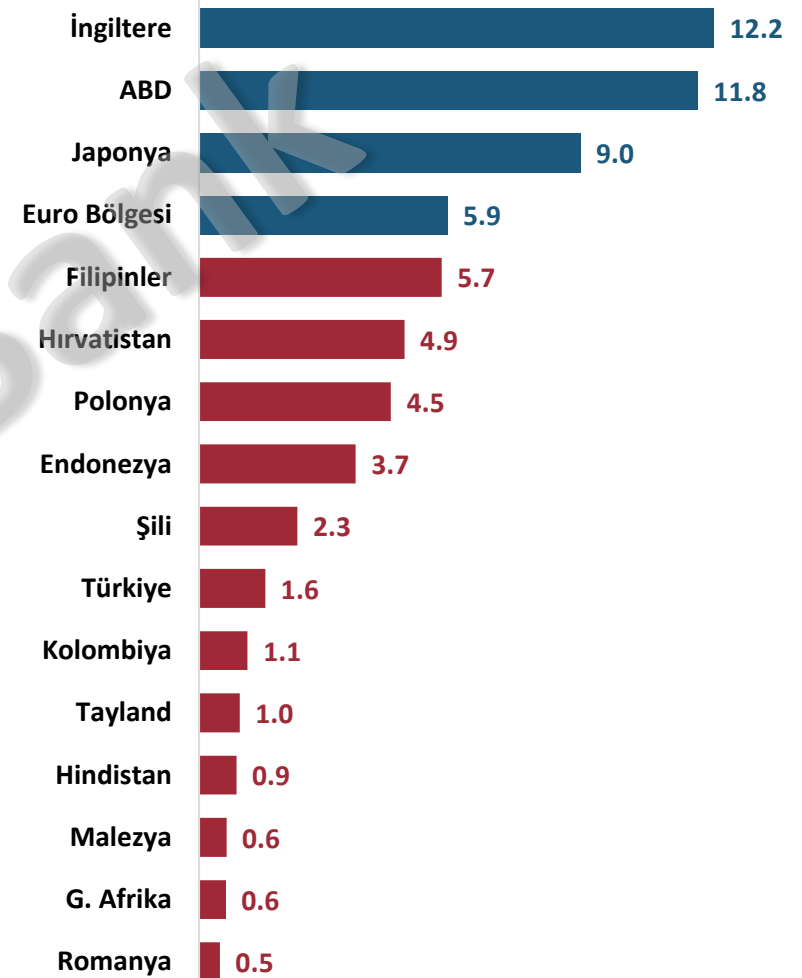

Merkez Bankaları 2008 krizinden alınan derslerle çok hızlı para politikası önlemleri aldı...

Merkez Bankaları Faiz İndirimleri (Baz puan)

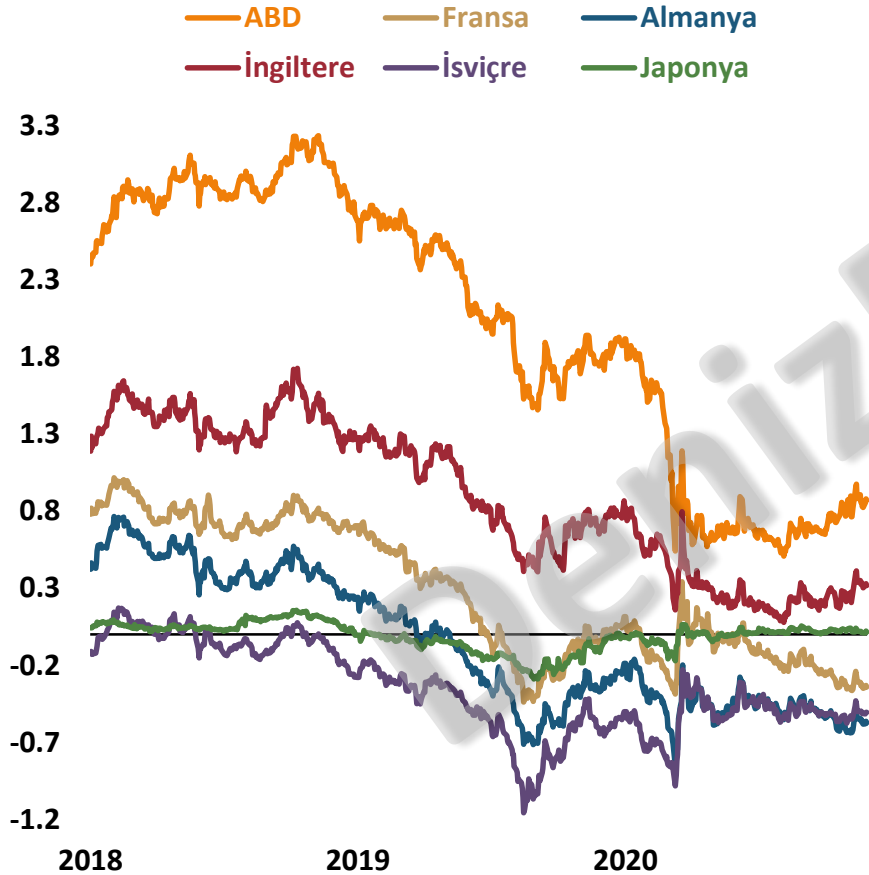

Merkez Bankaları Varlık Alımları (GSYH'ye Oranı)

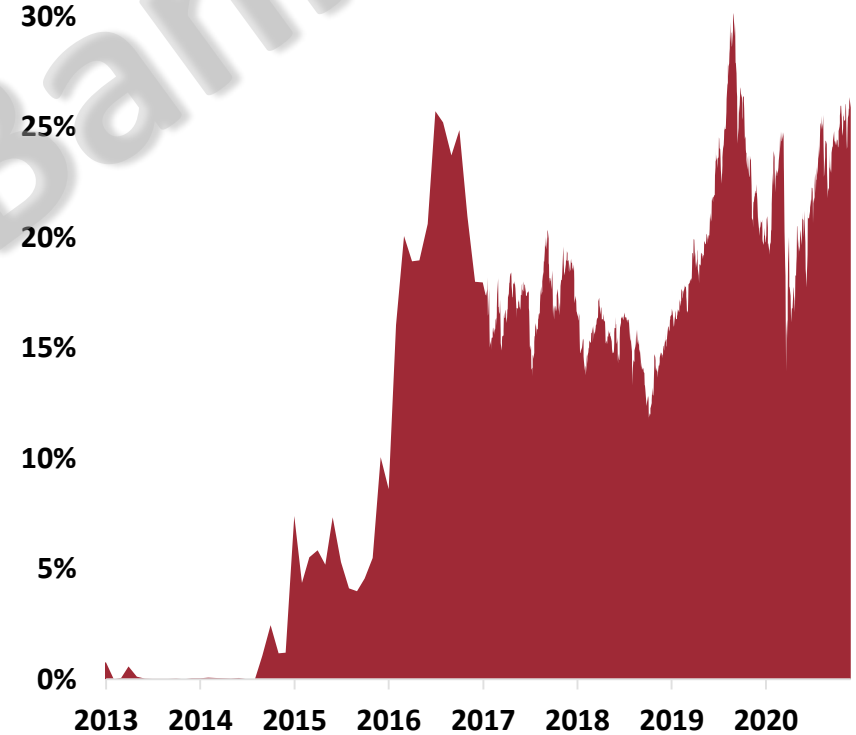
Negatif faizli tahvil stoğu küresel tahvil stokunun %26'sı olan **17 trilyon \$** oldu...

10 Yıllık Tahvil Getirileri (%)

Negatif Getirili Tahviller*

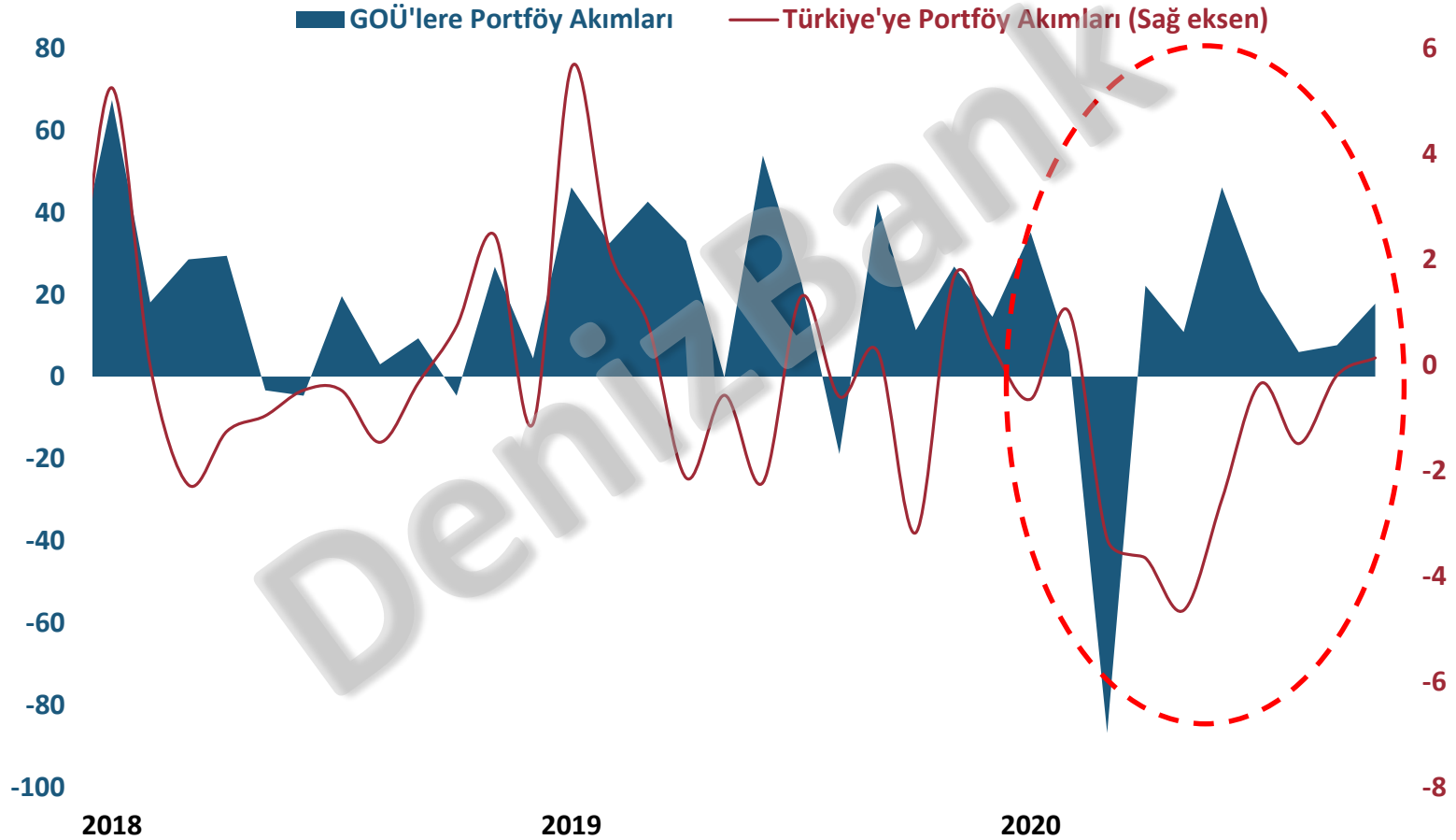
Negatif Getirili Tahvillerin Küresel Tahvil Stokundaki Payı(%)

*Küresel tahvil stoku: 66.2 trilyon \$
Kaynak: Bloomberg

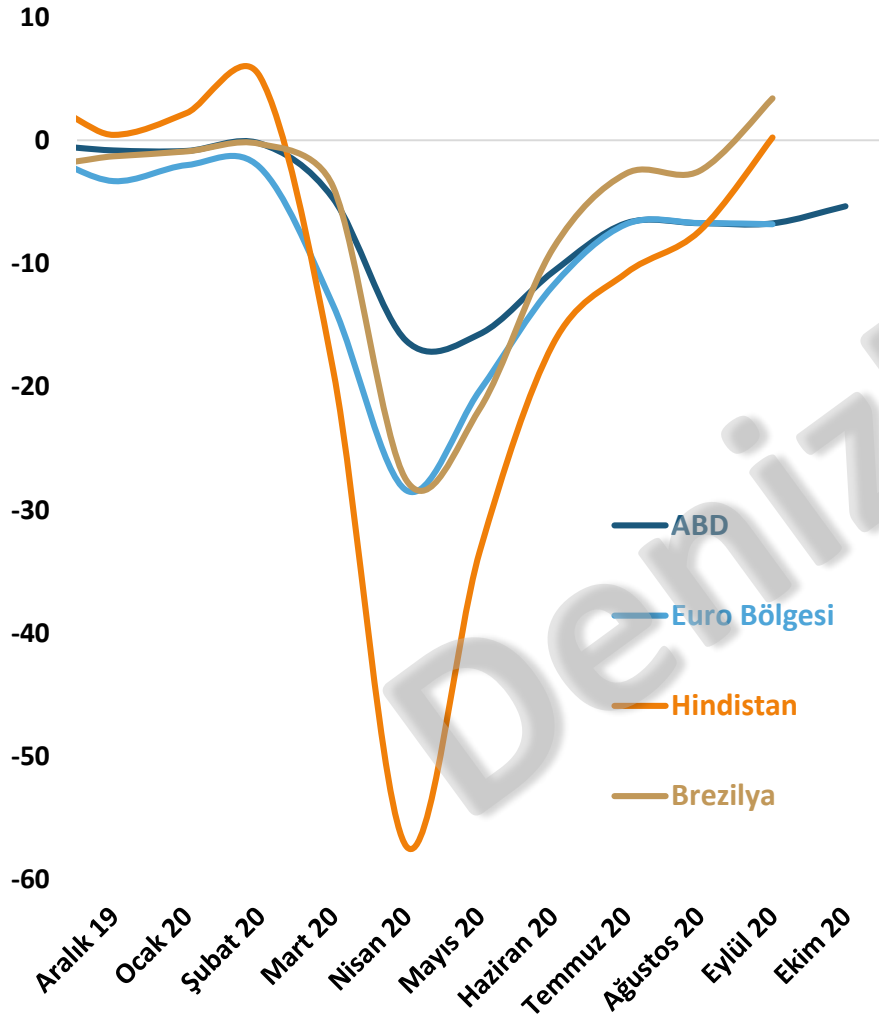
Önceki dönemin aksine gelişmekte olan ülkeler salgının yarattığı endişe ile ikinci çeyrekte pozitif reel faiz avantajından yararlanamadı...

GOÜ'lere Sermaye Akışları (Aylık, milyar \$)

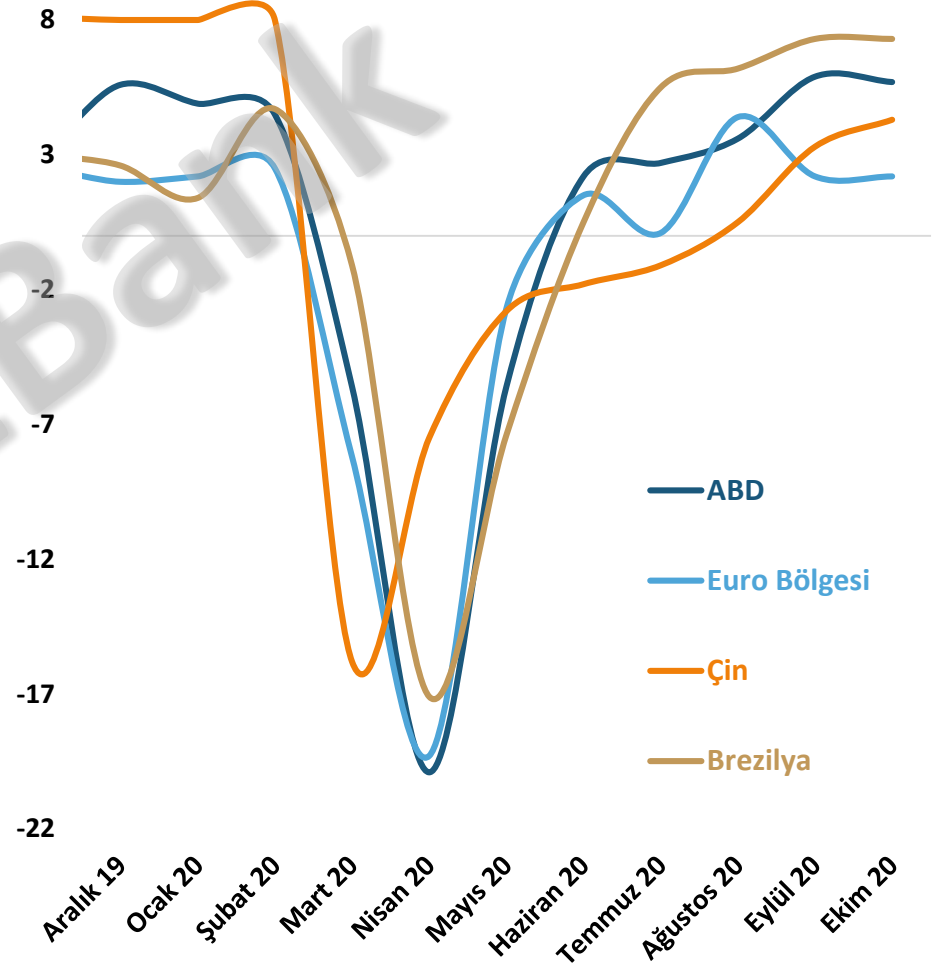

Mali destekler ve kısıtlamaların azalması ile 3. çeyrekte ekonomiler «V» şeklinde kuvvetli toparlandı...

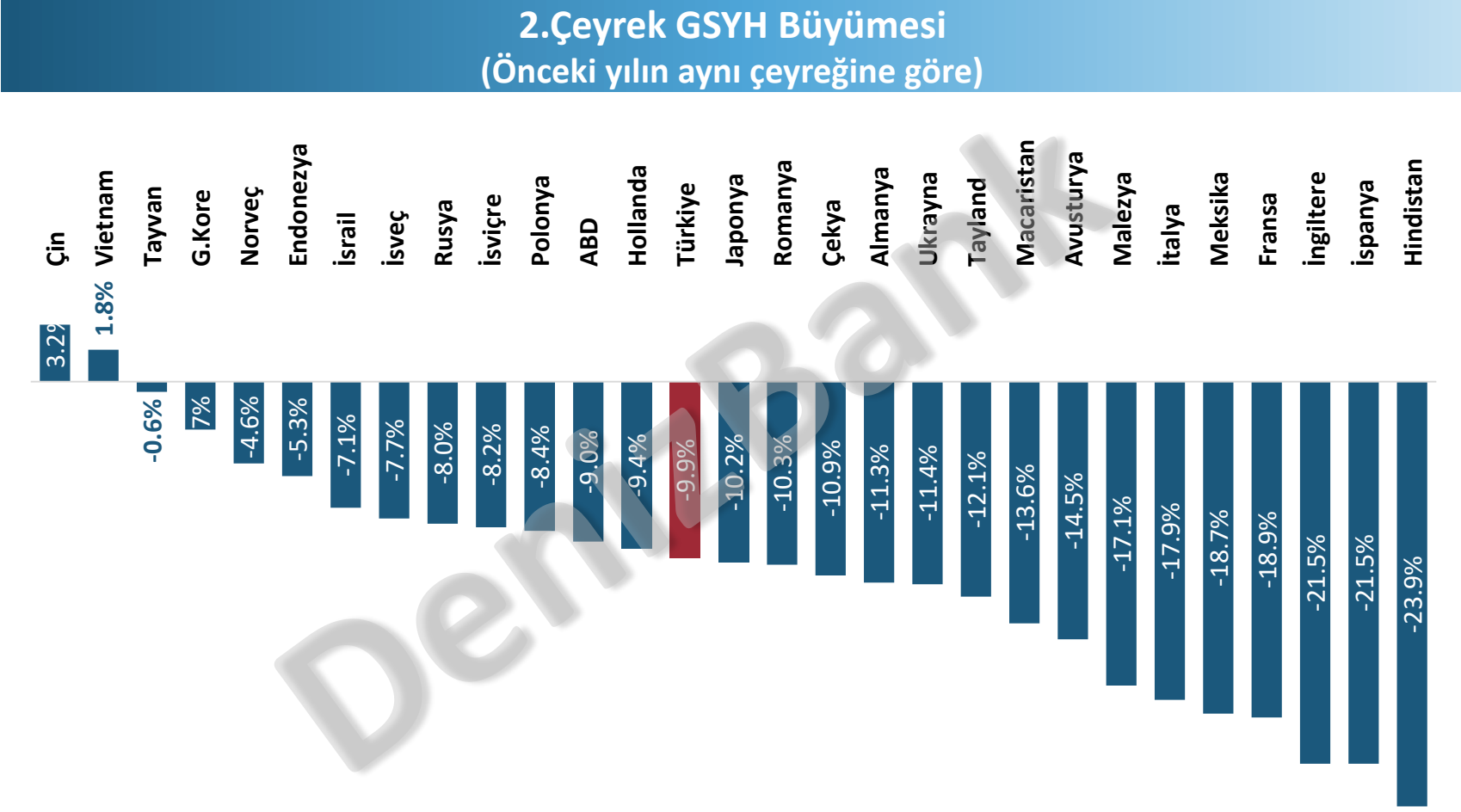
Sanayi Üretimi (Yıllık Değişim)

Perakende Satışlar (Yıllık Değişim)

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye de ekonominin durma noktasına geldiđi ikinci çeyrekte sert daralma kaydetti...

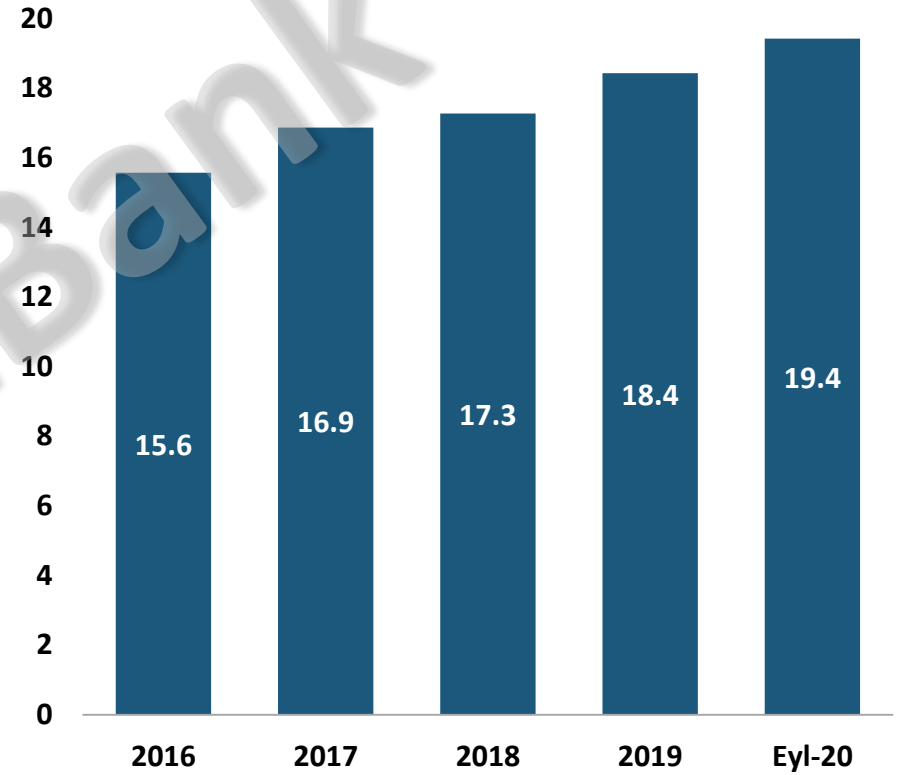

Güçlü bankacılık sektörü mali kaynakların aktarımı ile çözümün bir parçası oldu...

Kredi Büyümesi

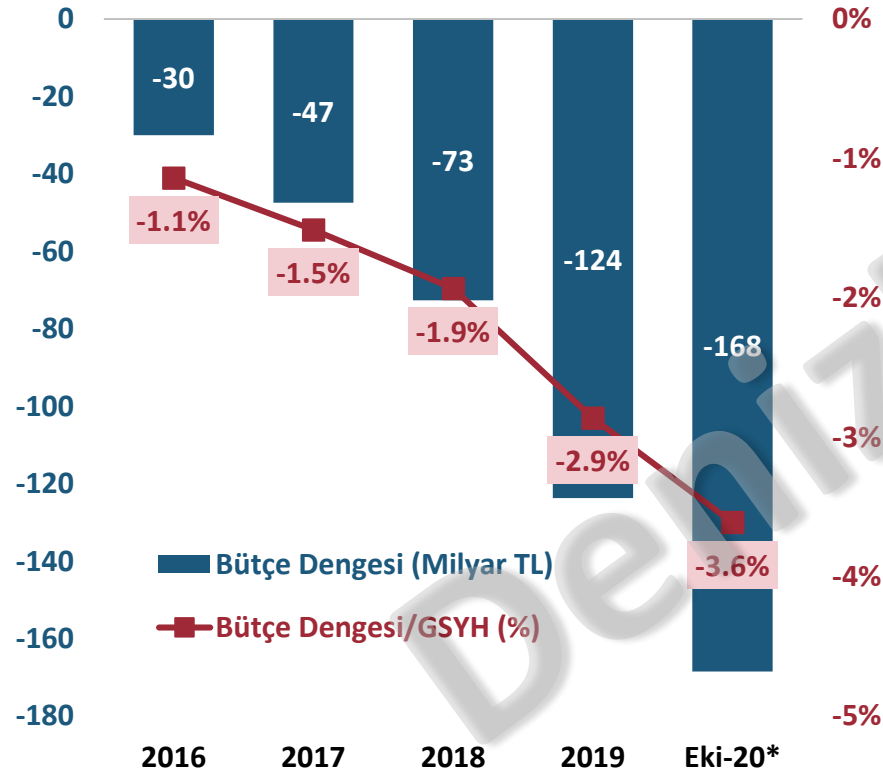

Sermaye Yeterlilik Oranı

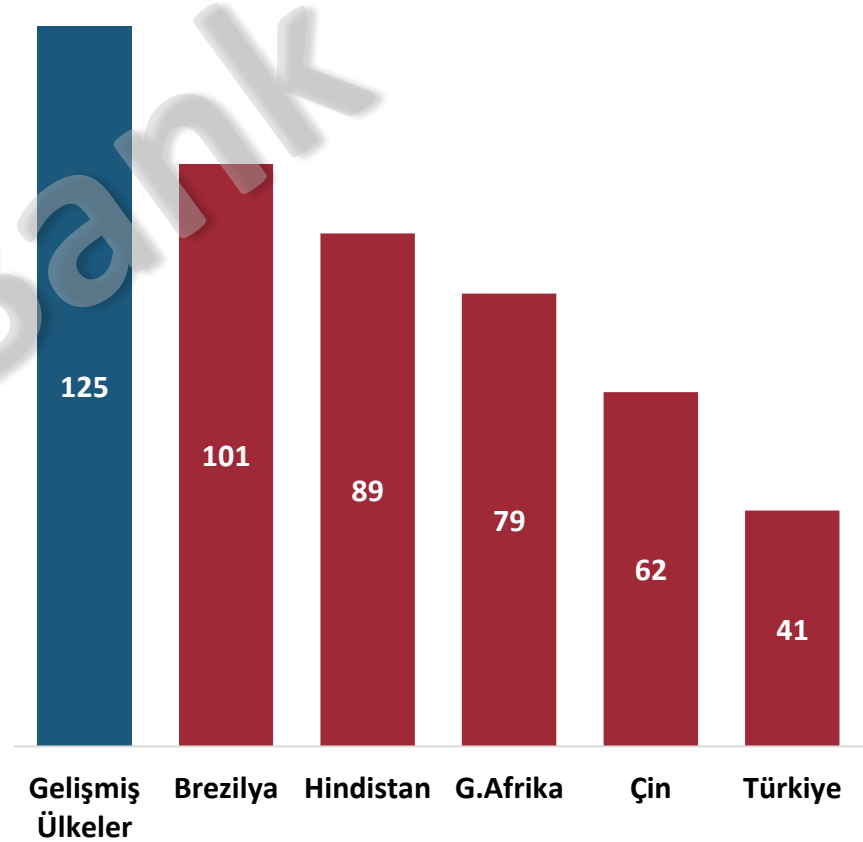
Aynı dönemde düşük kamu borcunun sağladığı imkanla mali politikası gevşetilerek iç talep desteklendi...

Bütçe Dengesi

*GSYH tahminine oranı

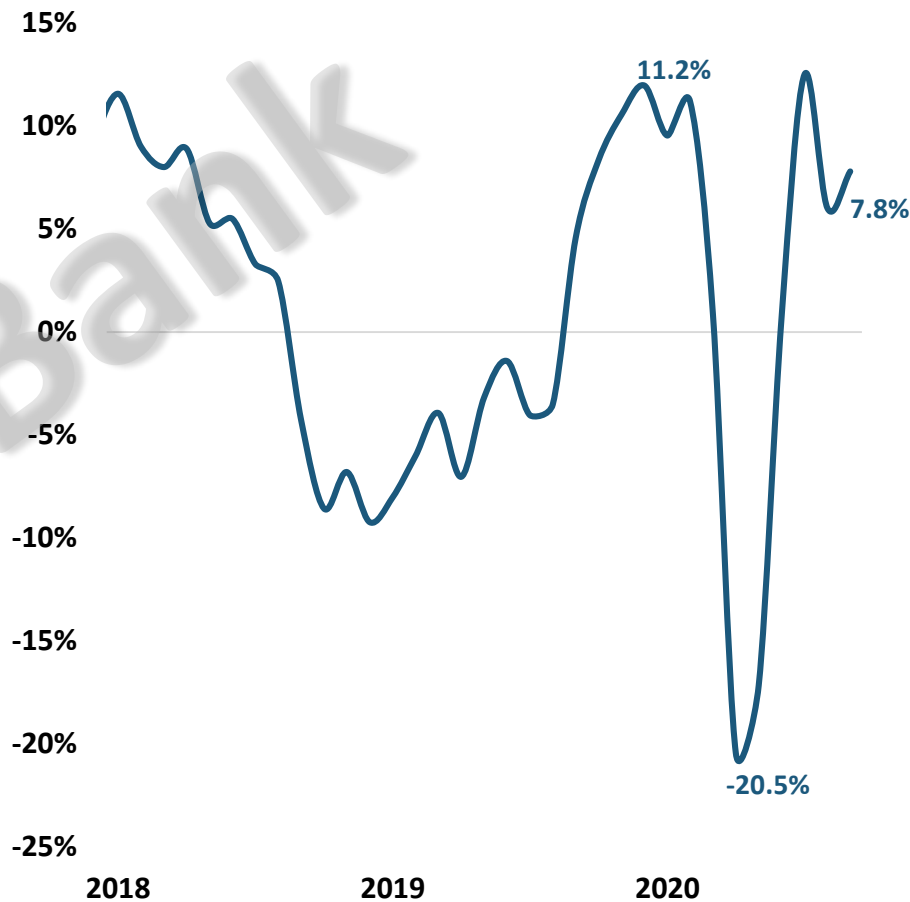
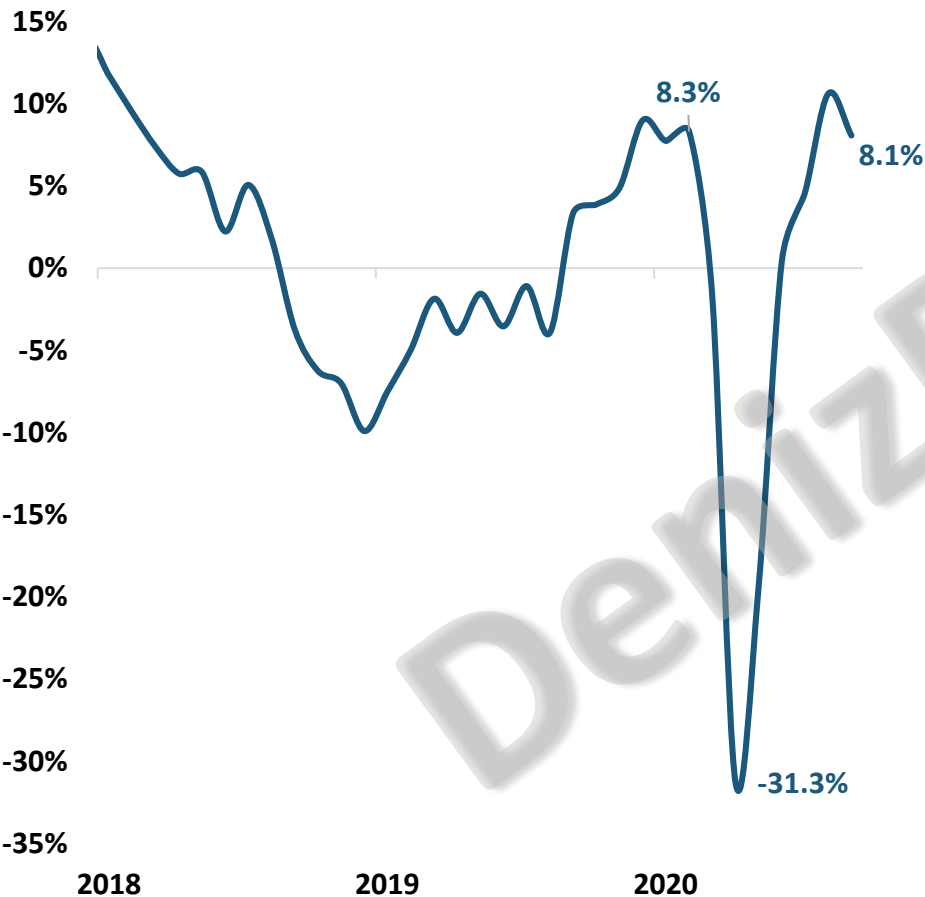
Brüt Kamu Borcu/GSYH (2020E, %)

Diğer ekonomilere benzer şekilde mali desteklerle ekonomi 3.çeyrekte çok hızlı toparlandı...

Sanayi Üretimi (Yıllık Değişim)

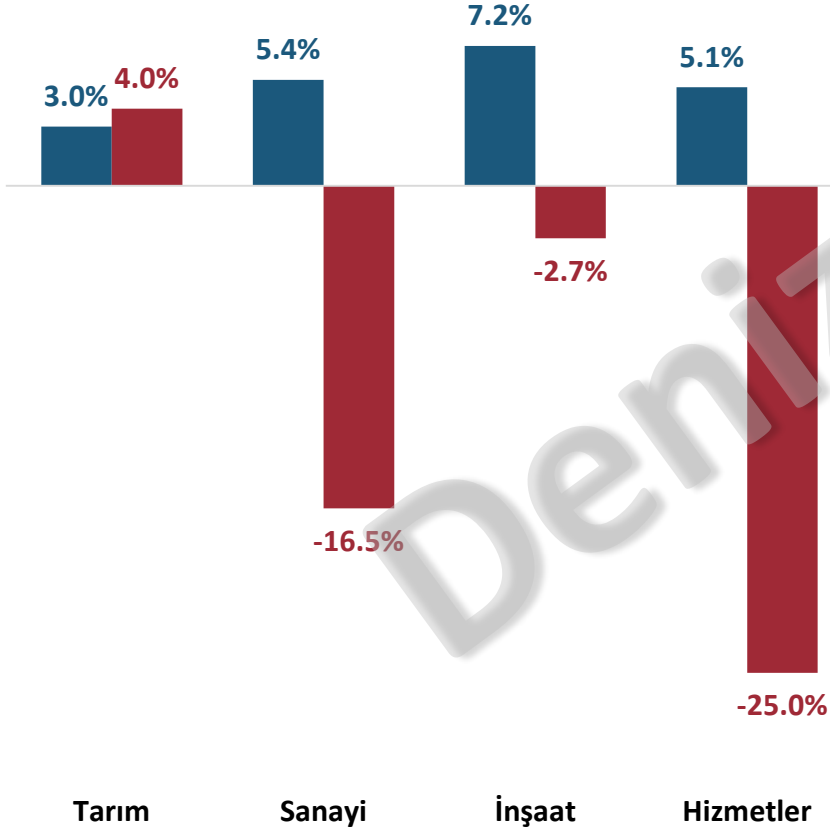
Perakende Satışlar (Yıllık Değişim)

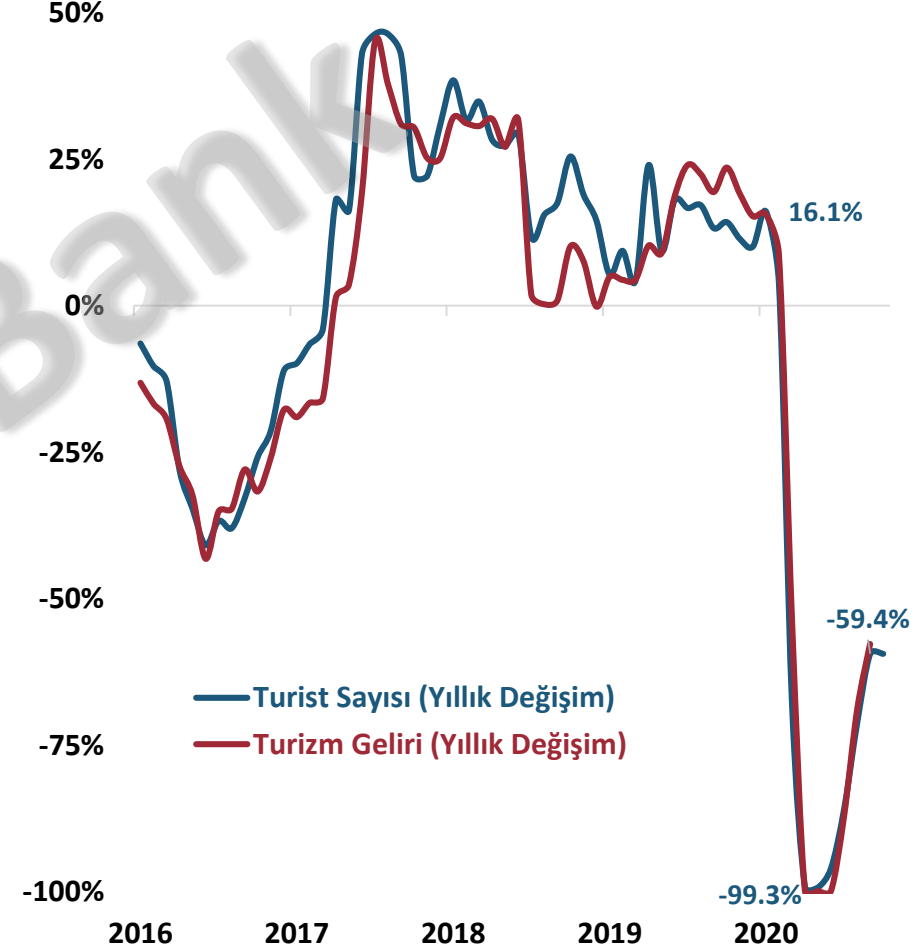
Salgından en çok etkilenen sektör hizmetler oldu. Maalesef turizm en geriden gelen sektörlerden biri...

Sektörel Büyüme

- Tarihsel büyüme ortalaması
- 2020 ilk yarı büyüme, önceki yılın aynı dönemine göre

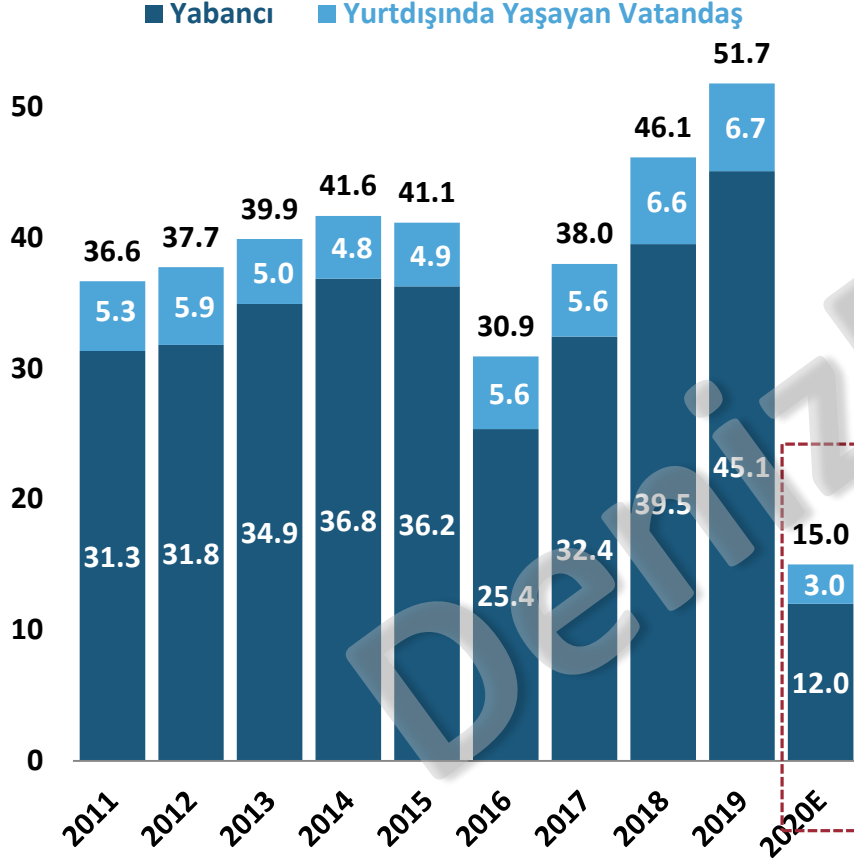

Turist Sayısı ve Turizm Geliri

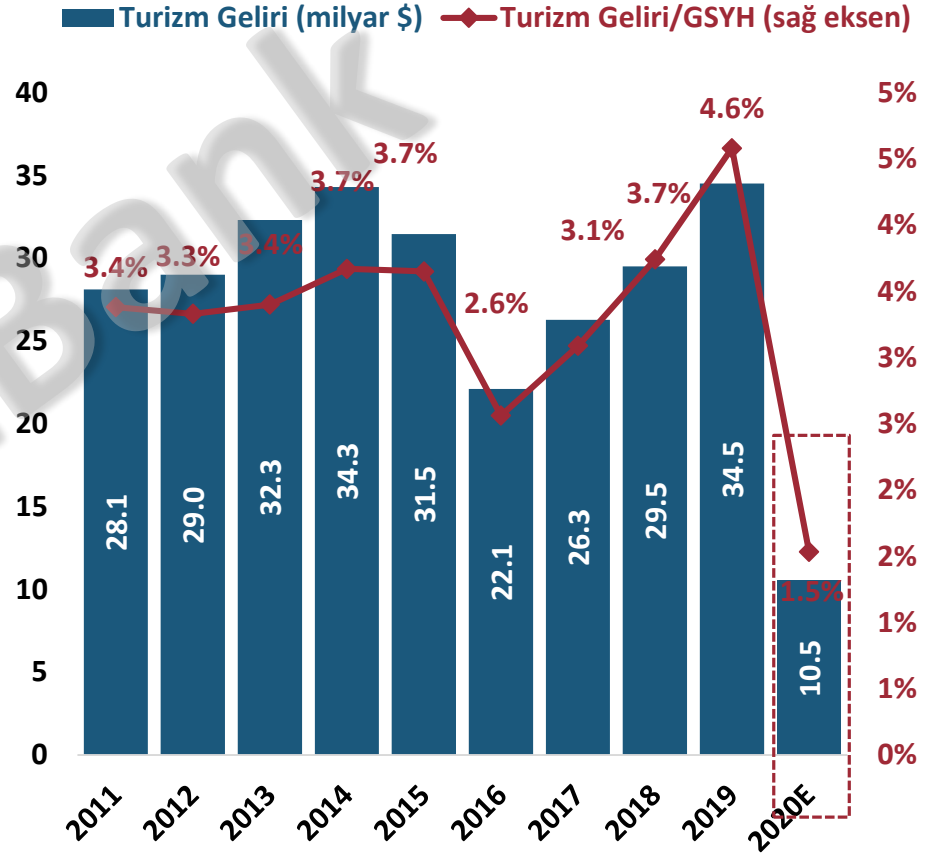

Seyahat kısıtları sebebiyle turist sayısı ve turizm gelirleri azaldı...

Türkiye Turist Sayısı

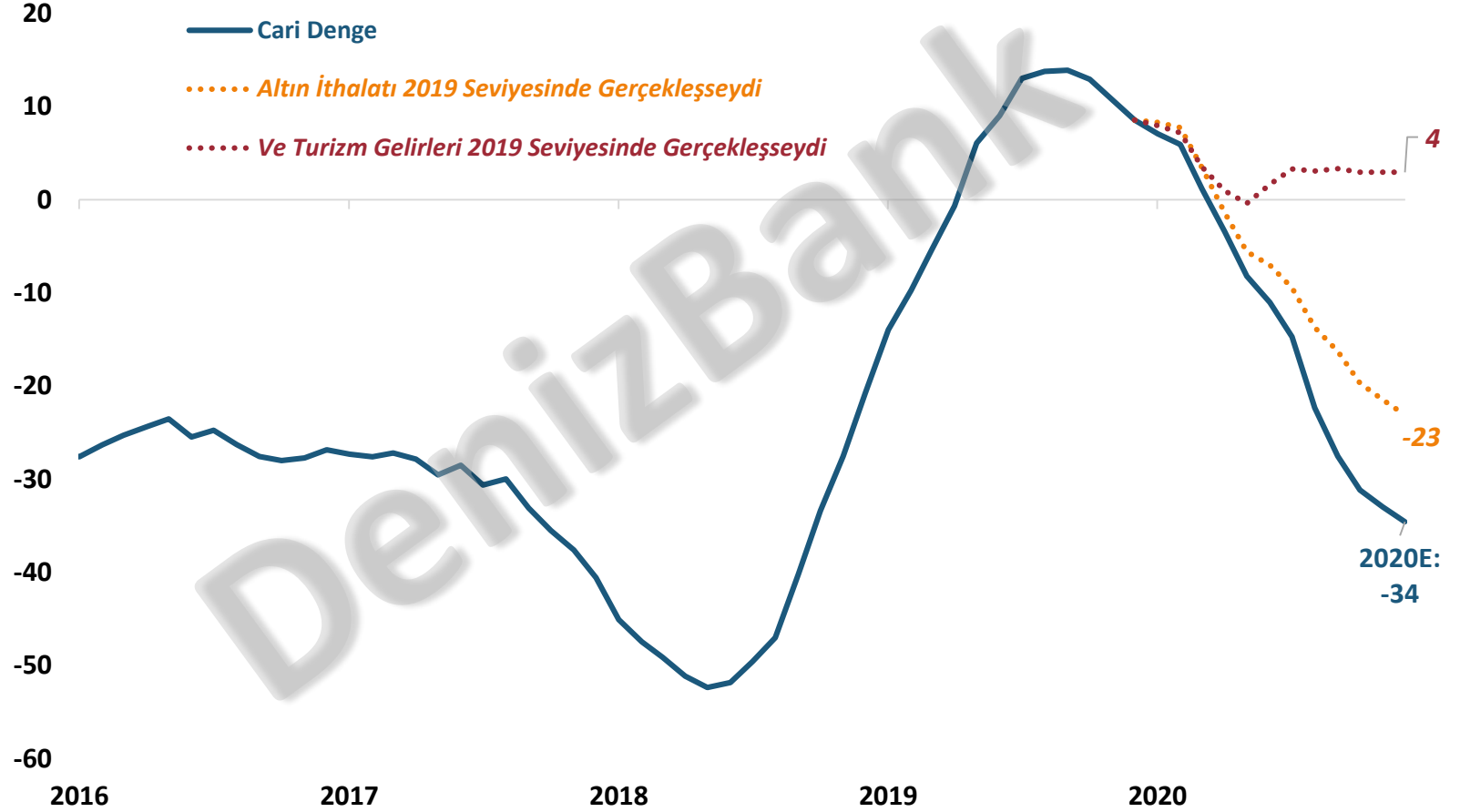

Türkiye Turizm Geliri ve GSYH'deki payı

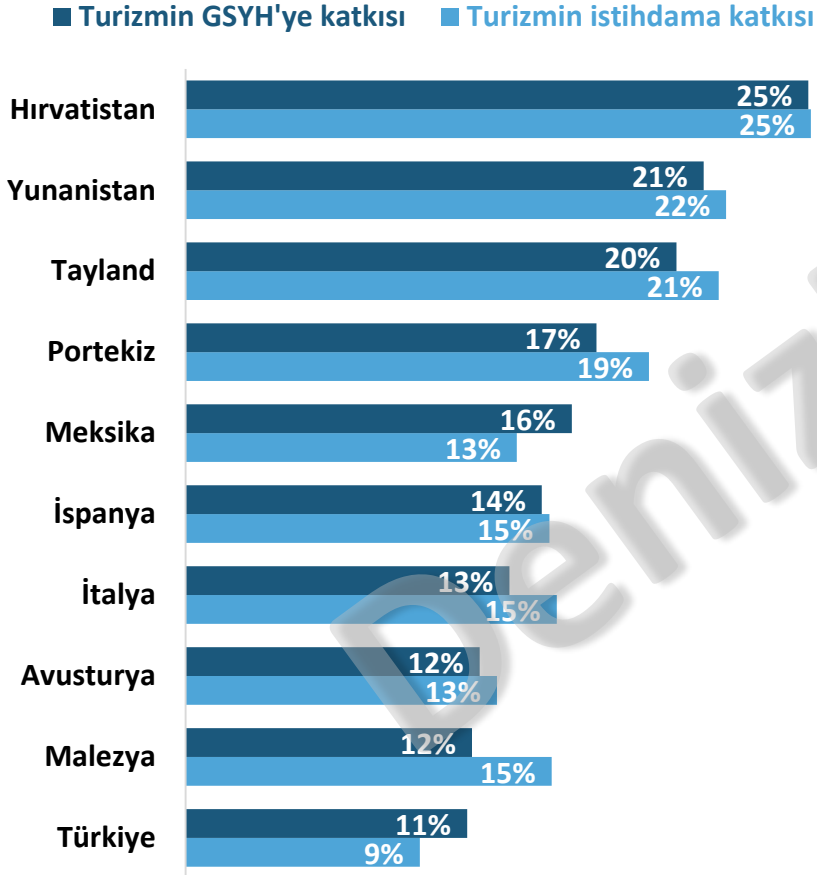
Cari açığın büyümesinde turizm gelirlerindeki kayıp, altın ithalatı ile birlikte en büyük faktör...

Cari Denge

Turizm global ekonominin ve istihdamın %10'unu oluşturuyor, 2020 yılındaki kayıplar ekonomik büyümeyi uzun süre etkileyecek...

Turizmin Ekonomilere Katkısı* (Seçili ülkeler, 2019)

- Uluslararası turist sayısı **2020'nin ilk 8 ayında %70 azaldı** (700 milyon turist, 730 milyar \$ turizm geliri kaybı)
- UNWTO 2020 genelinde uluslararası turist sayısının **%70 azalmasını** bekliyor
- WTTC dolaylı etkilerle 2020 yılında turizm kayıplarının global **GSYH'ye etkisinin 4.7 trilyon \$** olacağını hesaplıyor.
- WTTC 2020'de turizme bağlı **işgücü kaybının 174 milyon** olacağını hesaplıyor.
- UNWTO üyeleri turizmde 2019 seviyesine dönüşün **2.5 – 4 yıl** süreceğini öngörüyor
- IATA havayolu ile seyahatin **%66 gerilemesini** bekliyor

*Doğrudan ve dolaylı katkılar, WTTC hesaplamaları
Kaynak: WTTC, UNWTO, IATA

Turizm sektörü ayakta kalmakta zorlanıyor, sektör odaklı destekler her ülkede devam ediyor...

İşletmelere Likidite ve İstihdam Destekleri

- ❑ **Geri ödemesiz destekler:**
  - **Avusturya**'da turizm işletmelerinin sabit giderlerinin tamamının karşılanması,
  - **İsrail**'de 90 milyon \$ turizm yardım paketi,
  - **İskoçya**'da küçük işletmelere 3000 GBP'ye kadar yardım
- ❑ **Kolay finansman, ödeme erteleme, borç affı:**
  - **Fransa**'da 18 milyar Euro turizm kredi ve yatırım desteği,
  - **Portekiz** Kredi Garanti Fonu, oteller için 900 Milyon Euro,
  - **ABD** 454 milyon \$ finansman desteği
- ❑ **SGK, vergi ve kira muafiyeti ve ertelemeleri:**
- ❑ **Havacılık sektörü destekleri:**
  - **ABD** 38 milyar \$ yardım, 25 milyar \$ finansman desteği,
  - **Avustralya** 715 milyon AUD destek
- ❑ **Seyahat iptali geri turizm garanti fonları:**
  - **Danimarka** 200 milyon Euro,
  - **Polonya** 68 milyon Euro
- ❑ **Kısa çalışma ve ücretsiz izin uygulamaları:**
  - **Fransa**'da 100% kısa çalışma ödeneği,
  - **İtalya**'da izne ayrılanlara 1000 Euro yardım,

Faaliyet Destekleri

- ❑ **Tekrar faaliyete geçme ve uyum destekleri:**
  - **Portekiz**'de ADAPTAR programı ile koruyucu ekipman, temassız ödeme finansman desteği ve pandemi eğitim programı,
  - **İrlanda**'da 26 milyon Euro uyum fonu,
  - **Yeni Zelanda** 280 milyon \$'lık Turizm Toparlanma Paketi
- ❑ **İç turizm teşvikleri:**
  - **Japonya**'da 16 milyar \$ bütçeli 'Go To Travel' kampanyası,
  - **Danimarka**'da 110 milyon \$ bütçeli Yaz Paketi,
  - **İngiltere**'de We're Good to Go kampanyası, tatil çekleri
- ❑ **Sektör çalışanlarına özel gelişim programları:**
  - **Brezilya** müşteri hizmetleri, dil ve tur rehberliği eğitimleri,
  - **Şili** Turizmde Rekabetçilik ve Dijitalleşme Eğitim Programı,
  - **Yunanistan**'da 'Greece from Home' dijital dönüşüm eğitimleri,
  - **Macaristan** Turizm Akademisi
- ❑ **Turizm işletmelerine güncel bilgi ve veri akışı:**
  - **Kanada**'da Destination Canada,
  - **Almanya**'da The Corona Navigator,
  - **İspanya**'da The Smart Tourism Destination Network
- ❑ **Altyapı yatırımları:**
  - **Avustralya**'da 233 milyon AUD Milli Park yatırımı,
  - **Şili**'de dijital proje yatırımı, kültür-sanat ve spor yatırımları

Turizmin toparlanma süreci belirsiz, bu süreçte yeni seyahat alışkanlıklarına uyum sağlamak gerekiyor, çeşitlilik öne çıkıyor...

□ Hijyen ve Sağlık ön planda:

- **'Temiz ve Güvenli' sertifikaları** müşteri güvenini sağlamak için ön plana çıktı.
- **Temassız seyahat:** Temassız ödeme ve hizmetler; oda mühürü, dijital check-in ve anahtar gibi otel protokolleri: (Örn: Hilton CleanStay)
- Test ve aşılama durumunun takibi: WEF CommonPass projesi

□ Sosyal Mesafe olmazsa olmaz:

- Kapasite ve hareketlilik takibi ile turistleri daha az kalabalık bölgelere yönlendiren app'ler popüler. (Ör: NowCrowd)

□ Açık Hava Yeni Destinasyonlar lazım:

- Toparlanmanın en geç şehir turizminde gerçekleşmesi bekleniyor. Doğa turizmi, kırsal ve yöresel bölgeler revaçta. Kamp alanları, çiftlik evleri gibi konaklama türleri daha popüler
- Türkiye'deki turistlerin 2/3'ünü İstanbul ve Antalya alıyor.

□ Dijital Pazarlama, pozitif imaj ve ziyaretçi ilgisinin canlı tutulması için gerekli:

- Greece From Home popüler isimlerin yer aldığı videolar sunan platform,
- Italia VR mobil uygulaması, Vatican Museum'a sanal ziyaret
- Güney Afrika'da sanal safari,

□ Niş turizm alanları tercihte öncelik:

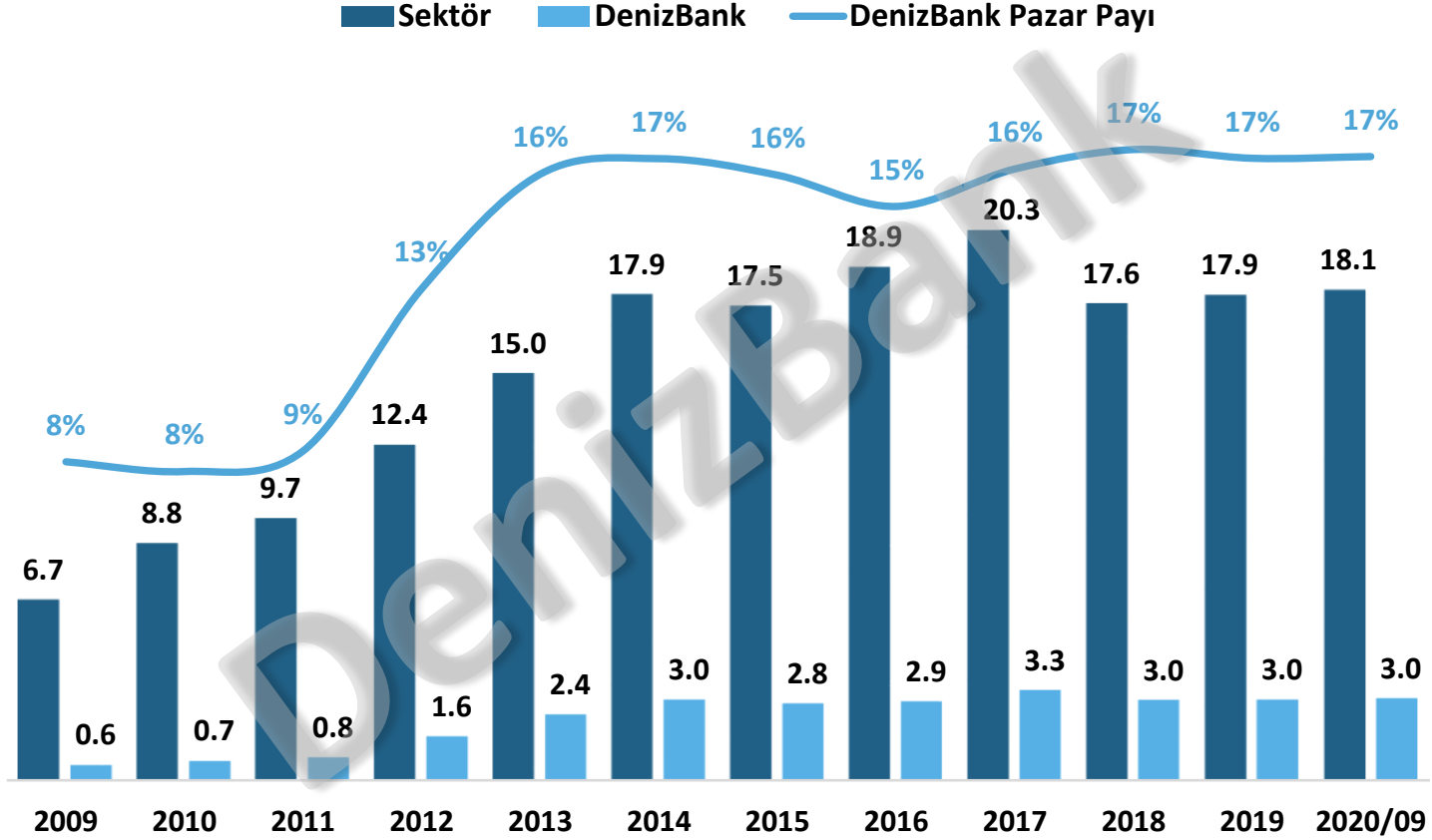
- Müzeler gibi kapalı alan aktivitelerine (ör. kültür turizmi) ilgi azaldı. Kış turizmi, yayla turizmi, sağlık turizmi, golf turizmi, yat turizmi tercih edildi.

□ Kongre Turizmi ve İş seyahatlerine (MICE sektörü) kalıcı olarak azalabilir:

- Dünyada payı %13, Türkiye'de payı %3.6

Sektörün finansman ihtiyacında DenizBank'ın rolü büyük...

Turizm Sektörü Toplam Krediler vs DenizBank (Milyar \$)

Turizmde ve Turizmi Besleyen Yatırımlarda hep DenizBank var...

❑ DenizBank Turizm sektöründe 3 Milyar \$ kredi ile lider banka

- Sadece büyük firmalara değil, KOBİ sınıfına giren küçük otellere, restoranlara, işletmecilere ve sektörün tedarikçilerine de destek oluyor.
- Tur operatörleri ve acentalardan otellere, otellerden tedarikçilere çift yönlü olarak hizmet ediyor.
- Ülkemize döviz geliri yaratan turizm firmaları için, düşük maliyetli Exim kredilerine aracılık ediyor.

❑ DenizBank'tan sektör bağlantılı yatırımlara da 2.7 Milyar \$ finansman

- Şehir içi ve şehirler arası turizm taşımacılığı, kıyı-liman-marine işletmeciliği, gıda tedariki, lojistik hizmet vb. sektörlerine 670 Milyon \$,
- İstanbul 3.havalimanı, TAV Bodrum ve İzmir Havalimanı, Ankara Hızlı Tren Garı, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, Antalya ve Gazipaşa Havalimanları gibi stratejik projelere 2 milyar \$,

❑ DenizBank, yağmurlu günde de Turizmcinin yanında

- KGF'nin 5.8 milyar TL turizm sektörüne sağladığı kefaletin **%21'inde DenizBank var!**
- Pandemi sürecinde 6 Milyar TL turizm kredimizi yapılandırdık.

❑ DenizBank, yavru vatan K.K.T.C. yatırımcılarının da yanında

- DenizBank K.K.T.C. Yatırımlarına toplam 650 Milyon \$ finansman desteği sağlıyor (KKTC Ercan Havalimanı ve Kıbrıs Barış Suyu Projelerine finansman).
- K.K.T.C.'de 5 yıldızlı otellerin toplam yatak kapasitesinin **%67'sinde (10500 yatak) DenizBank var!**

DenizBank'tan sektörün nabzı !! Her sene olduğu gibi Turizm paydaşları ile görüştük ve bekledikleri destekleri not ettik...

- ❑ **Ciro üzerinden 2% olarak belirlenen Konaklama vergisi uygulaması**, pandemi sebebi ile 1 Ocak 2022 tarihine ertelendi. Ayrıca kısa çalışma ödeneği ve prim desteği uygulaması 30 Haziran 2021 e kadar uzatıldı... **Müteşekkirimiz.**
- ❑ **KDV oranı, bu yıl için %8'den %1'e indirilmişti. Bu uygulamaya 2021 yılında da devam edilmesi,**
- ❑ **2020'de ödenmesi gereken tahsis, üst hakkı, ecrimisil gibi kamu ödemeleri 2021'e ertelenmişti. Pandeminin, otellerin nakit akışına negatif etkisinin 2021'de de sürecektir. Olmasından ötürü, bu kamu ödemelerinin 3 yıl gibi bir uzun vadeye yayılması,**
- ❑ **Tur operatörlerine geçmiş dönemde yapılan uçak / koltuk başına yakıt desteği gibi teşvik edici önlemlerin tekrar uygulanması,**
- ❑ **Eximbank nezdinde 3 yıl vadeli işletme kredileri ve 5-8 yıllık yatırım kredilerinin turizm firmalarına kullandırılması... Bu ürünlerde banka teminat mektubu aranmaması durumunda turizmcilerimizin kredi temin süreçleri hızlanabilecektir.**